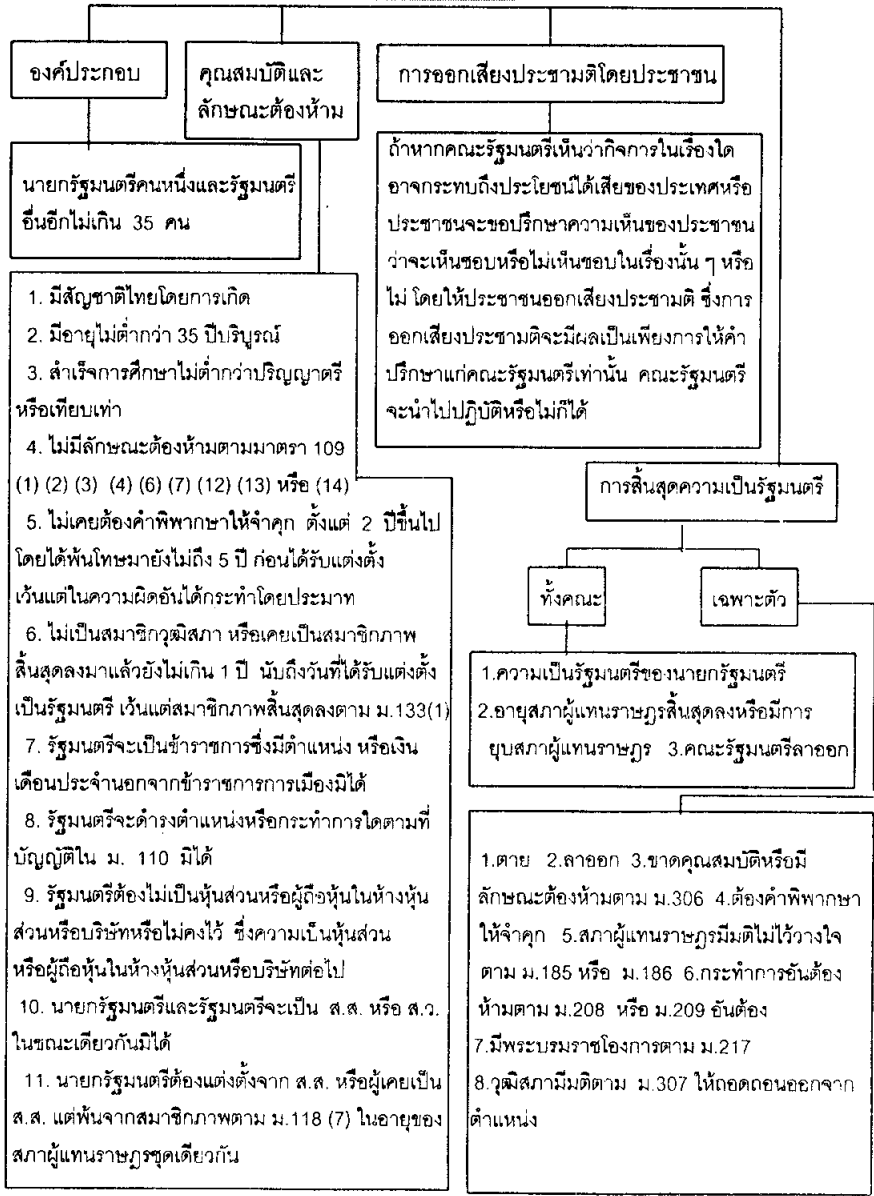

รัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีแล้วจะพ้นสภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 30 วัน คุณสมบัติของผู้ที่เป็นรัฐมนตรีต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีอายุ 35 ปีบริบูรณ์ จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดหลักการใหม่ของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีไว้ก็คือต้องสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่ไม่จบชั้นปริญญาตรีไม่สามารถมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ ถึงแม้จะเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือเคยเป็นรัฐมนตรีมาแล้วก็ตาม และก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติการสิ้นสุดของคณะรัฐมนตรี เมื่ออายุของสภาสิ้นสุดลงหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน หรือสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ หรือคณะรัฐมนตรีลาออกทั้งคณะ การสิ้นสุดของคณะรัฐมนตรีตามเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ววุฒิสภายังมีอำนาจถอดถอนรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การบริหารราชการของคณะรัฐมนตรีต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติให้อำนาจไว้และเนื่องจากคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภาและที่เสนอกับประชาชน ฉะนั้นรัฐมนตรีจึงมีอำนาจอีกอย่างคือ **เสนอกฎหมาย** ทั้งนี้ เพราะการที่จะทำให้เป็นไปตามนโยบายได้จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ฉะนั้นผู้ที่จะเสนอกฎหมายให้สอดคล้องกับนโยบายก็คือ คณะรัฐมนตรี ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงมีอำนาจในการเสนอกฎหมาย

คุณสมบัติ

หมวดที่ 8 ศาล

ส่วนที่ 1 หมวดทั่วไป

ศาลทำหน้าที่ใช้อำนาจตุลาการ การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้มี 4 ศาลได้แก่

1. ศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาลยุติธรรม
3. ศาลปกครอง
4. ศาลทหาร

ส่วนที่ 2 ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความถูกต้องขจัดความขัดแย้งในการตีความในรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางการเมือง หรือทางการใช้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นสำคัญ

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้แก่

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น

2. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ

3. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและรัฐมนตรี

4. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่ขัดแย้งกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย

5. วินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาทางปฏิบัติในทางการเมืองที่เกิดจากการนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาปฏิบัติ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วยประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

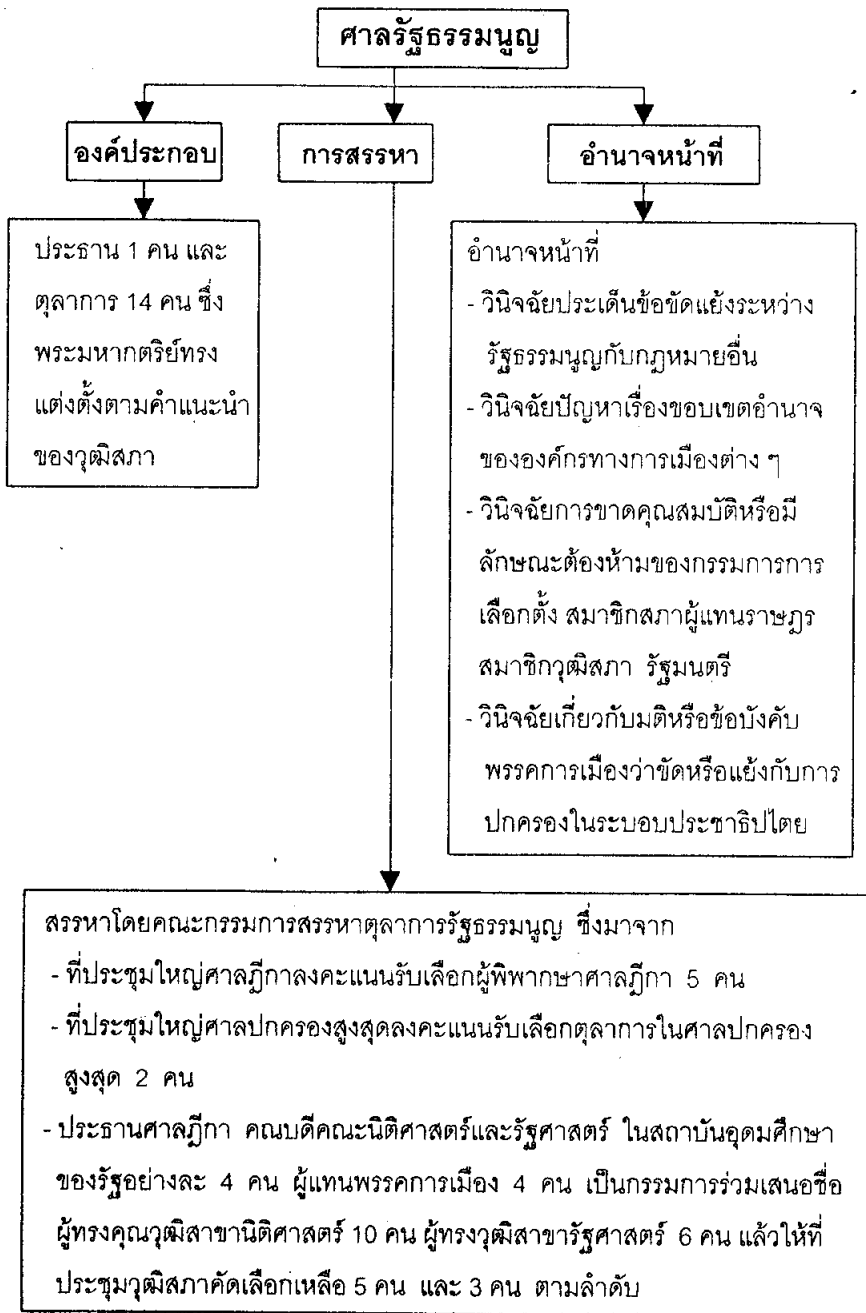
คุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์
3. เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการเลือกตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์
4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญมาตรา 256

(4) – (7)

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพัน
รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่น ๆ

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นว่าเจตนา
ในการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง
เรื่องของอำนาจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น
หลักการวิธีการที่จะใช้ในการวินิจฉัยรวมทั้งขั้นตอนต่าง ๆ จะแตกต่างจาก
ศาลอื่น และผลของการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก็มีผลแตกต่างจากการ
ตัดสินของศาลอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ฉะนั้น
ผลที่เกิดจากรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อกรปกครองประเทศ ซึ่งมีผล
โดยตรงต่อประชาชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้น คำ
วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล
และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ

ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น และศาลยุติธรรมมี 3 ชั้นคือ

1. ศาลชั้นต้น
2. ศาลอุทธรณ์
3. ศาลฎีกา

การพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ บทบัญญัตินี้ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมของประชาชนที่มีผู้พิพากษานั่งพิจารณาครบองค์คณะ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาผู้พิพากษามีจำนวนไม่เพียงพอกับการพิจารณาคดี ฉะนั้นการพิจารณาคดีในบางครั้งจึงมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะซึ่งอาจจะเป็นแนวทางให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะ

ในเรื่องของการจับและคุมขังบุคคลใดจะต้องมีหมายศาล และจะควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปขอฝากขังยังศาล บทบัญญัตินี้ดังกล่าวถูกบัญญัติขึ้นเพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีสิทธิขอให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ หลักการนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานสอบสวนทำทารุณเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพและในกรณีจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามี

ได้เป็นผู้กระทำความผิดมีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจากรัฐ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเจตนาที่จะรักษาสีทิวทัศน์เสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจของรัฐโดยขาดความยุติธรรม

ในกรณีที่มีปัญหา ว่ากรณีพิพาทที่เกิดขึ้น จะให้ศาลใดพิจารณาพิพากษาให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 4 คน เป็นผู้พิจารณาปัญหาดังกล่าว

ในชั้นศาลฎีกาได้เพิ่มแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นมาอีกแผนกหนึ่ง ซึ่งแต่เดิมไม่มีในส่วนนี้และในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยใช้วิธีลงคะแนนลับเรียกว่า “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

ส่วนในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมดำเนินการโดย “คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม”

ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง

ศาลปกครองเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งประเทศไทยได้พยายามจะจัดตั้งศาลปกครองมาเป็นเวลานานแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะการทำงานคล้ายศาลปกครองของฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามากเกี่ยวกับ การพิจารณาพิพากษาคดีทางการปกครอง ซึ่งดำเนินการโดยศาลปกครอง และประเทศไทยก็ได้นำหลักการต่าง ๆ มาจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

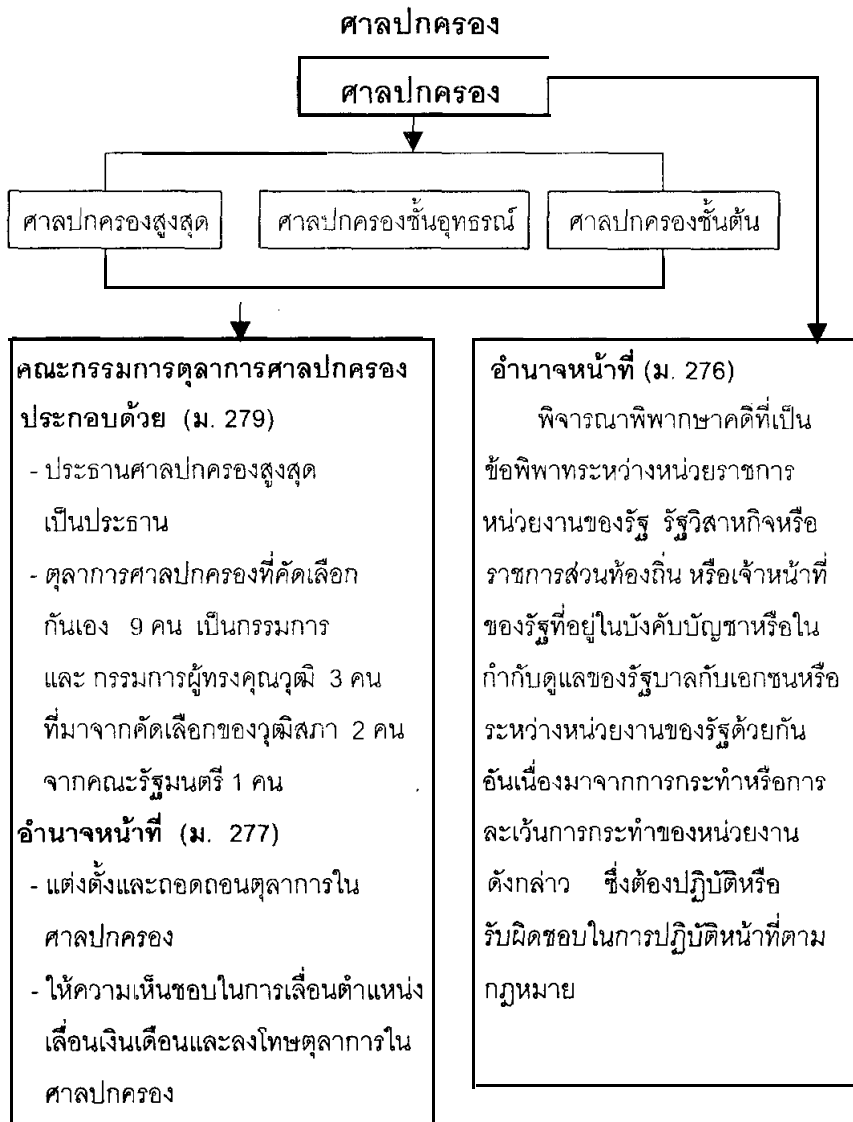
เหตุผลของการจัดตั้งศาลปกครองก็เพื่อที่จะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนที่จะไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยขาดความยุติธรรม เพราะคดีปกครองเป็นคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับ การกระทำ หรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้อง

ปฏิบัติ หรือเกี่ยวกับการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นเรื่องละเมิดทางปกครอง หรือเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีจำเป็นต้องมีกระบวนการเป็นพิเศษต่างจากคดีปกติทั่วไป เพราะผลแห่งคำพิพากษาอาจกระทบถึงการบริหารราชการแผ่นดิน หรือต้องจ่ายเงินภาษีอากรของส่วนรวมเป็นค่าชดเชย หรือค่าเสียหายแก่เอกชน ในขณะที่เดียวกันเอกชนจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบที่ไม่อาจจะทราบข้อมูลจากหน่วยราชการได้

ในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งหลักกฎหมาย หลักการบริหาร และหลักการบริการสาธารณะ ฉะนั้นตุลาการศาลปกครองจึงมีคุณสมบัติแตกต่างจากตุลาการศาลอื่น

ในประเทศฝรั่งเศสศาลปกครองเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน ถือได้ว่าเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส เพราะประชาชนยอมรับในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองตลอดระยะเวลาหนึ่งร้อยปีเศษที่ผ่านมา

ส่วนที่ 5 ศาลทหาร

ตามบทบัญญัติมาตรา 281 บัญญัติว่าศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติการแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแยกคดีอาญาทหารมาพิจารณาในศาลทหารนั้น เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธมีหน้าที่แตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป ความรับผิดชอบก็แตกต่างกัน บทบาทหน้าที่ของทหารพิเศษไปกว่าประชาชน ฉะนั้นระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเคร่งครัดมิฉะนั้นกองทหารจะไม่แตกต่างจากกองโจร ด้วยเหตุที่ทหารมีระเบียบวินัย มีอาวุธประจำกาย ฉะนั้น การพิจารณาคดีความผิดของทหารจึงต้องใช้ศาลทหาร เพราะหลักการพิจารณาคดีชั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งบทลงโทษจะแตกต่างจากศาลยุติธรรมทั่วไป

หมวดที่ 9 การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือในช่วงที่ประชาธิปไตยยังไม่มีการพัฒนามากนักการปกครองจะเป็นการรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง โดยที่ส่วนกลางจะส่งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ไปประจำในหน่วยราชการต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งวิธีการปกครองดังกล่าวไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ตามความต้องการของประชาชน และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันกับเหตุการณ์ต่างที่เกิดขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเกิดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนได้ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองตามความต้องการอย่างแท้จริงและแก้ปัญหาได้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นในเรื่องสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม การเก็บภาษี ฯลฯ โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการเลือกตั้งตัวแทนมาดำเนินการตามกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ส่วนกลาง

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น 5 รูปแบบ และแบ่งเป็น 2 ระบบ ได้แก่

1. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบทั่วไปในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ

- 1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.3 เทศบาล

2. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบพิเศษมีอยู่ 2 รูปแบบ

- 2.1 กรุงเทพมหานคร
- 2.2 เมืองพัทยา

หลักการสำคัญของของการปกครองท้องถิ่น มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ และกฎหมายบัญญัติให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ทำหน้าที่กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดถึงการจัดสรรสัดส่วนภาษี และอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และจะต้องนำเรื่องมาพิจารณาใหม่ทุก 5 ปี

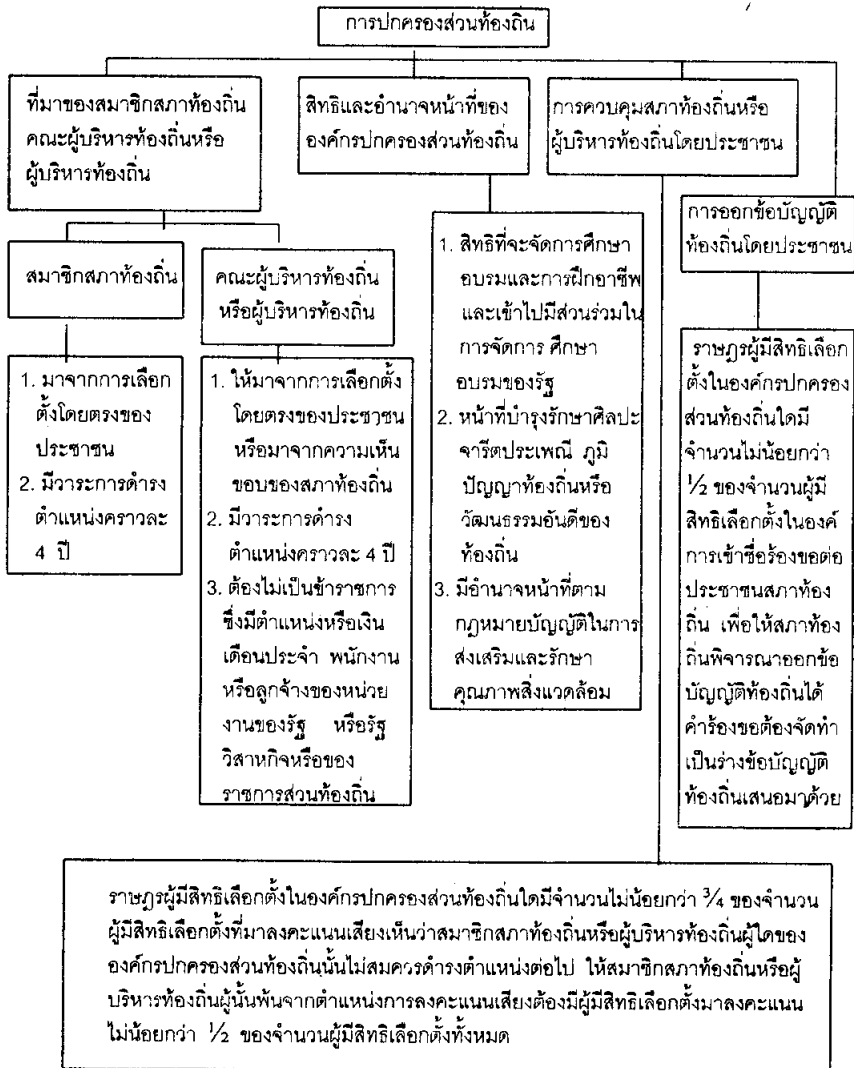
สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

ส่วนในเรื่องของการควบคุมการใช้อำนาจประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพ้นจากตำแหน่งการลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

นอกจากประชาชนจะสามารถควบคุมการใช้อำนาจของผู้ปกครองได้แล้ว ยังสามารถเข้าชื่อขอออกกฎหมายได้ด้วย กล่าวคือกฎหมายบัญญัติให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ และคำร้องขอต้องจัดทำเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย

หลักการการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนตามจุดมุ่งหมายของระบอบประชาธิปไตย

แผนภูมิการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

หมวดที่ 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจ

ก่อนมีการปกครองในระบบประชาธิปไตยประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เหมือนกันในทุกประเทศก็คือ ไม่สามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองได้ จึงทำให้เกิดหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยก็คือหลักการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งหลักการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามเป้าหมายของการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

การตรวจสอบการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูฉบับนี้กระจัดกระจายอยู่ในหลายส่วนเช่น ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปราย ฯลฯ ต่างเป็นกระบวนการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจทั้งสิ้น แต่ในหมวดที่ 10 นี้ ได้บัญญัติเกี่ยวกับ

1. การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
3. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง
4. การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางการเมืองของไทยมิได้เกิดจากการใช้อำนาจกดขี่เอาเปรียบประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองยังใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะการทุจริตคอร์รัปชันโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายซึ่งพฤติกรรมของผู้มีอำนาจทางการเมืองดังกล่าว ได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ และไม่สามารถควบคุมหรือแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันการทุจริตหรือใช้อำนาจทางการเมืองแสวงหาประโยชน์ได้

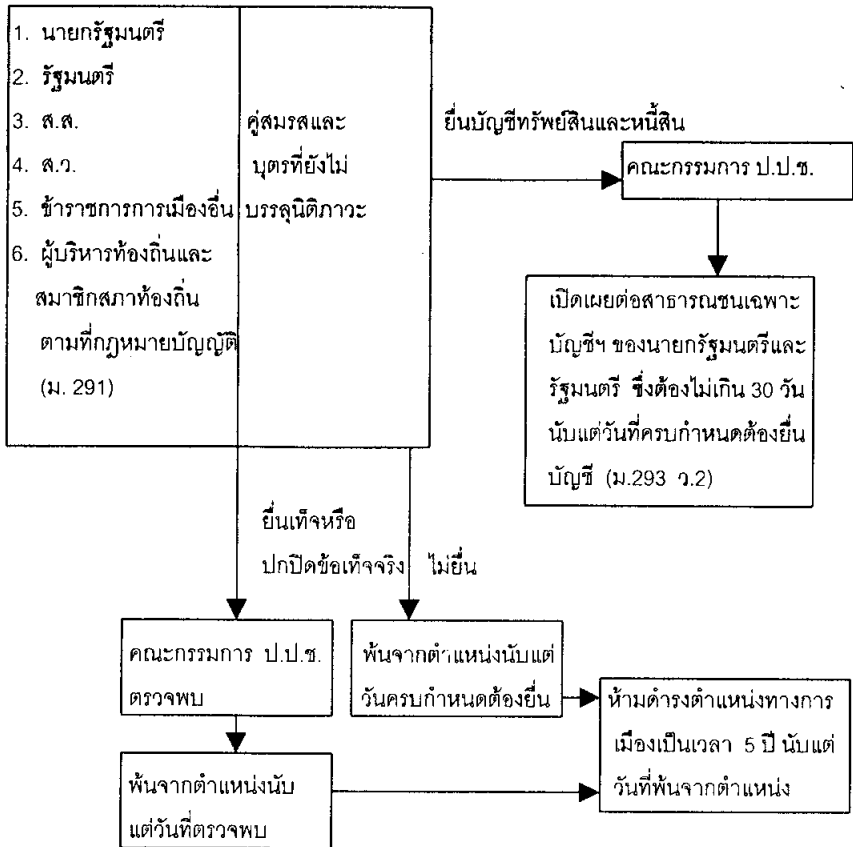
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 291 บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งได้แก่

- นายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรี
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- ข้าราชการการเมืองอื่น
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมาย

บัญญัติ

จากบทบัญญัติมาตรา 291 ดังกล่าวจะพบว่าตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินนั้น มีบทบาทและอำนาจในการอนุมัติอนุญาตหรือสั่งการใด ๆ ได้ ซึ่งถ้าการใช้อำนาจหน้าที่นั้นด้วยความสุจริตด้วยความรู้ความสามารถก็จะก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชน แต่ในทางตรงข้ามถ้าใช้อำนาจหน้าที่เพื่อเบียดบังผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้องจะก่อความเสียหายให้กับประชาชน ด้วยเหตุและผลดังกล่าวจึงให้แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางมิชอบ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

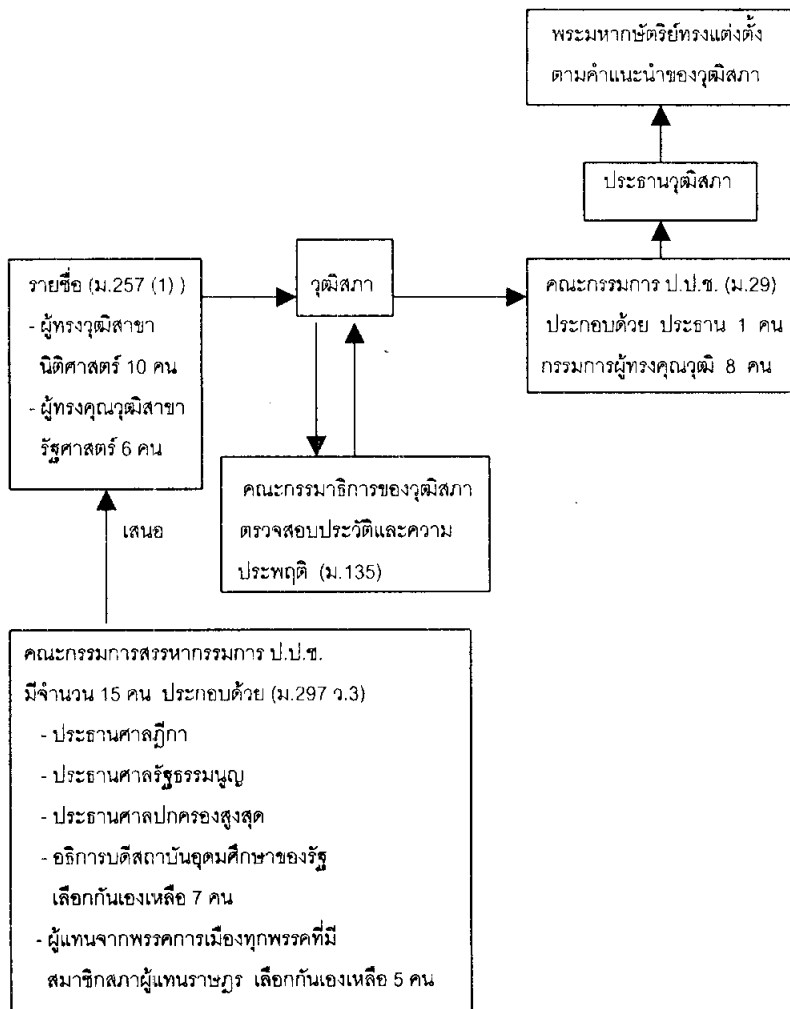
ส่วนที่ 2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เนื่องจากการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการของประเทศไทยมีมาเป็นเวลายาวนานไม่สามารถที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมาก รัฐบาลที่ผ่าน ๆ มาได้พยายามหาวิธีการป้องกันและแก้ไข และพัฒนาวิธีการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงบัญญัติให้มี "คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)" ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คณะกรรมการดังกล่าวประกอบไปด้วยประธาน 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ของสังคม มีสัญชาติไทยอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีบริบูรณ์ เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256 (4) – (7) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและวุฒิสภาสสามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมี
อำนาจหน้าที่ดังนี้

1. ใ้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเสนอต่อวุฒิสภา
และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 2. ใ้สวนการร่ำรวยผิดปกติหรือความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ของข้าราชการประจำ
 3. ตรวจสอบและประกาศการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สิน
ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
 4. ตรวจสอบความถูกต้องและการมีอยู่จริงรวมทั้งการ
เปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- การตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาตินับว่าเป็นความพยายามที่จะปราบปรามและป้องกันการทุจริต
และประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้การใช้
อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องเป็น
การทำลายระบอบประชาธิปไตย และทำลายประเทศชาติอย่างร้ายแรง
และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

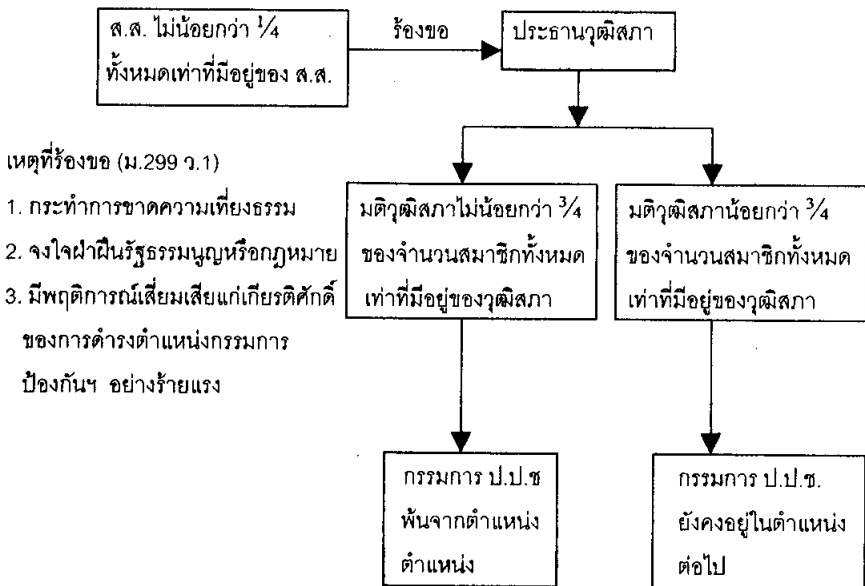

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

มี 2 กรณี

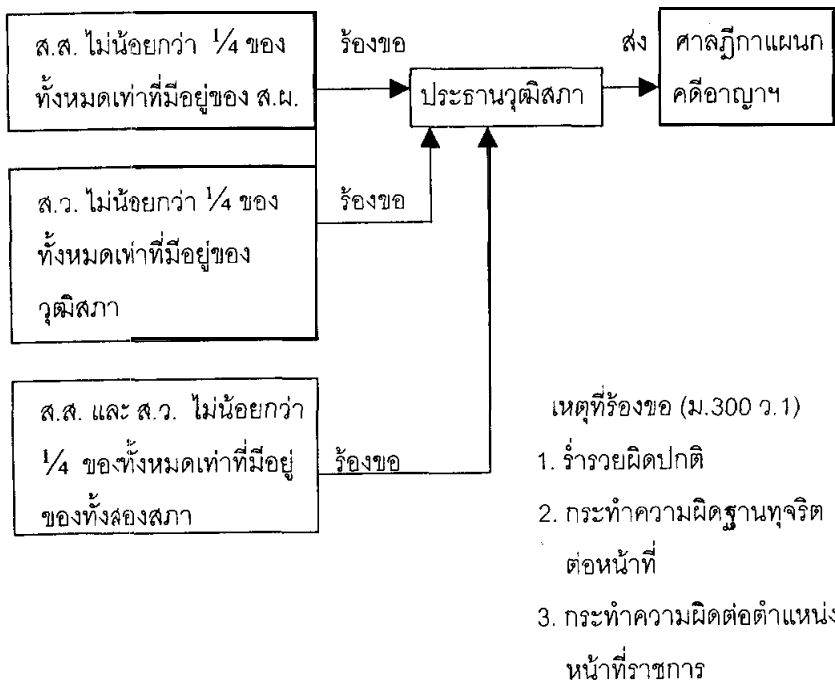
1. ถอดถอนโดยวุฒิสภา
2. ถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การถอดถอนโดยวุฒิสภา (ม. 299)

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง (ม.300)

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง

ในกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองมีหลายกระบวนการทั้งนี้เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักสำคัญ แต่กระบวนการต่าง ๆ อาจจะไม่สามารถควบคุมตรวจสอบได้ทุกเรื่องทุกปัญหา และเนื่องจากว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคน ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบโดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงสามารถดำเนินการได้ 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 สมาชิกสภาผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 500 คน จำนวนหนึ่งในสี่เท่ากับ 125 คน หรือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้

1. นายกรัฐมนตรี
2. รัฐมนตรี
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4. สมาชิกวุฒิสภา
5. ประธานศาลฎีกา
6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
7. ประธานศาลปกครองสูงสุด

8. อัยการสูงสุด
9. กรรมการเลือกตั้ง
10. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
13. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการหรือผู้ดำรง

ตำแหน่งสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

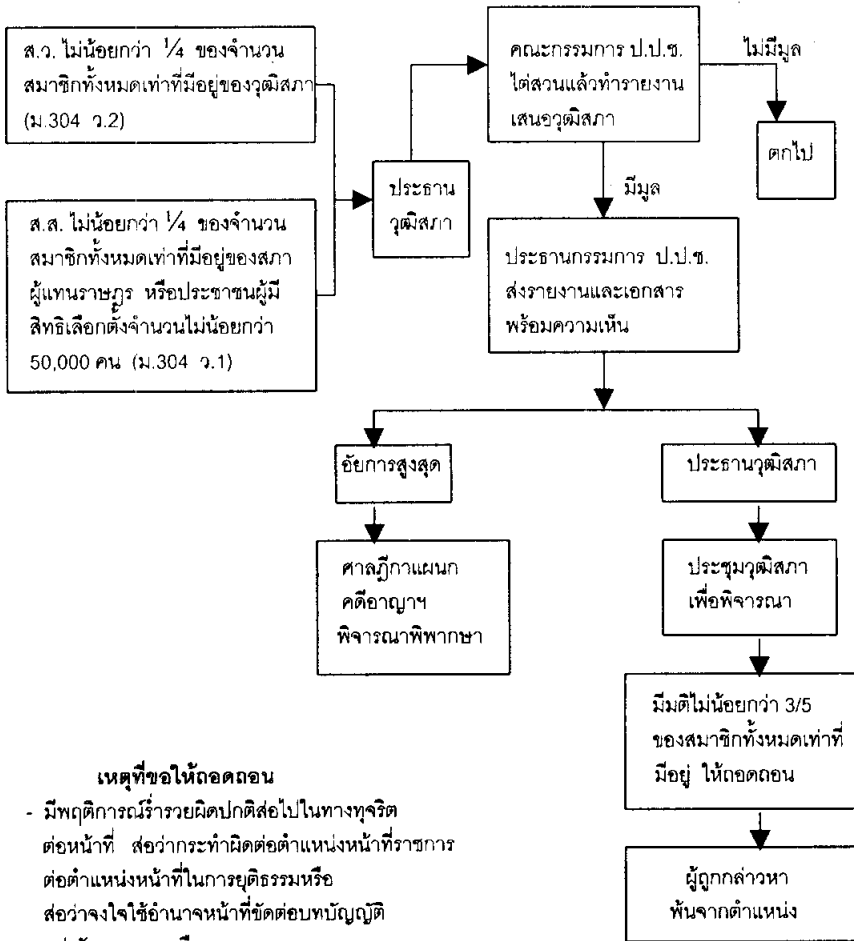
บุคคลดังกล่าวมา มีอำนาจหน้าที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวม ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนมีจำนวนตามกฎหมายกำหนดเข้าชื่อกันขอให้วุฒิสภาถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้ ถ้าพบว่าบุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมร้ายรอยผิดปกตีส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ โดยจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องเรียนด้วย

กรณีที่ 2 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หมายความว่าสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันมี 200 คน จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ก็เท่ากับ 50 คน เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภา

การดำเนินการถอดถอนทั้งสองกรณีดังกล่าวให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา แล้วส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการตามกฎหมายให้ได้ความชัดเจนว่า

ข้อกล่าวหาที่มีมูลหรือไม่รวมทั้งเหตุผลต่าง ๆ แล้วนำเสนอต่อวุฒิสภา ถ้า
ข้อเสนอของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติระบุว่า
ว่าไม่มีมูลข้อกล่าวหาที่ตกไป แต่ถ้าข้อเสนอว่ามีมูลความผิดให้เสนอ
เอกสารให้ประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาและส่งให้
อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองดำเนินการต่อไป

การถอดถอนจากตำแหน่ง

เหตุที่ขอให้ถอดถอน

- มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกตีส่อไปในทางทุจริต ต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

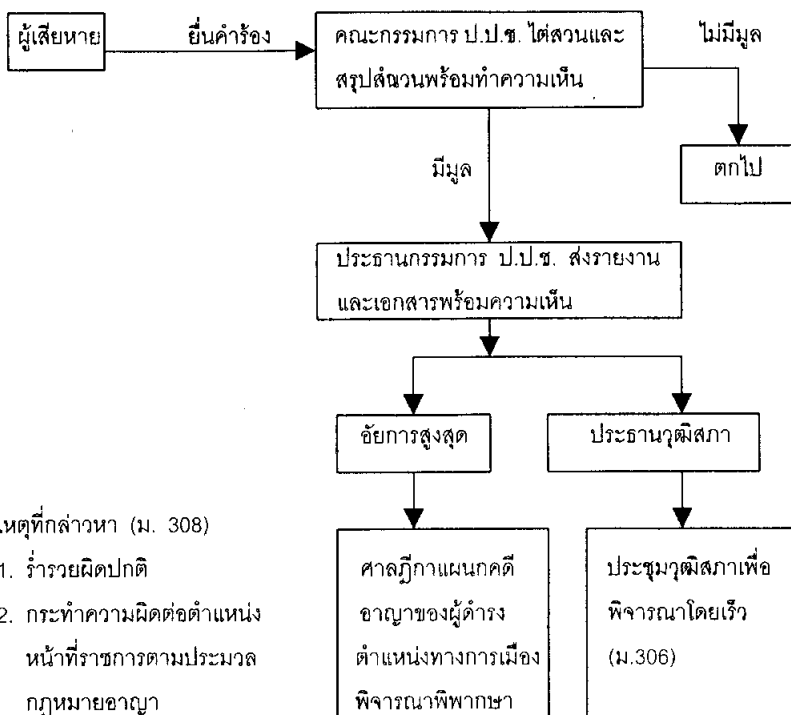
ส่วนที่ 4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เนื่องจากข้าราชการชั้นสูงและผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม ประกอบกับผู้ที่มีอำนาจต่าง ๆ นี้ ยังมีอิทธิพลต่อองค์กรต่าง ๆ ฉะนั้นเพื่อให้การปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการได้ผล รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้มีองค์กรอีกองค์กรหนึ่งเพื่อพิจารณาพิพากษากรณีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้นในศาลฎีกาเป็นแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้สำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา อีกทั้งสามารถเรียกสำนวนเอกสาร หลักฐานบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ และที่สำคัญในการพิจารณาคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ สมาชิกสภาผู้แทนหรือวุฒิสมาชิกไม่ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองคือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้มีอำนาจคุมขังผู้ต้องหาในการตั้งกล่าวระหว่างสนับประชุมได้ ส่วนการตัดสินให้ถือเสียงข้างมากเป็นการตัดสินคดี

จุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแนวทางดังกล่าวเพื่อที่จะให้ผู้ที่ยังเข้ามามีอำนาจในการบริหารประเทศทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง หรือนักการเมืองได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยคือ **จะต้องใช้**

อำนาจหน้าที่เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน โดยจะต้องไม่ใช่อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเองซึ่งจะมีความผิดและจะถูกดำเนินคดีอาญาดังกล่าว

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เหตุที่กล่าวหา (ม. 308)

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน

เนื่องจากการเงินการงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารประเทศ การพัฒนาบุคลากรพัฒนาหน่วยงานจนถึงการพัฒนาประเทศการเงินและงบประมาณเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ฉะนั้นการควบคุมตรวจสอบรายได้รายจ่าย ทุนสำรอง การเก็บรักษารวมทั้งการออกกฎระเบียบหรือกฎหมายเพื่อที่จะใช้ควบคุม จึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก ฉะนั้นสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจึงมีหน้าที่สำคัญพอสรุปได้คือ

1. ตรวจสอบรายงานการเงินของประเทศรวมทั้งทุนสำรองเงินตรา
2. ตรวจสอบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ
3. ตรวจสอบการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงินสด
4. ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของประเทศ
5. แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานอิสระ ขึ้นตรงต่อตัวนายกรัฐมนตรี มีผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหัวหน้าทำหน้าที่กำกับดูแล

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบไปด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอีก 9 คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การคลัง ฯลฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีความตอนหนึ่งว่า "...โดยประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นเวลากว่าหกสิบห้าปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการยกเลิก และแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง แสดงว่ารัฐธรรมนูญย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมแห่งการเวลาและสภาพการณ์ของบ้านเมือง..."

จากคำปรารภของรัฐธรรมนูญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตามความเหมาะสม เนื่องจากเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นในฐานะที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดจะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้

ด้วยเหตุและผลดังกล่าวรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ด้วย และในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติขั้นตอนการแก้ไขไว้ดังนี้คือ

1. ผู้มีอำนาจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้
แก่

คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้า (= 100 คน) หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภารวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า (= 140 คน) และพรรคการเมืองที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดมีมติให้เสนอได้

2. วาระที่ 1

เมื่อการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามหลัก เกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณา วาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ โดยการเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย คะแนนเห็นชอบต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้ง 2 สภา คือทั้ง สมาชิกสภาผู้แทนและวุฒิสภา

3. วาระที่ 2

เมื่อรัฐสภารับหลักการแล้ว ให้ตั้งคณะกรรมการ จากสมาชิกรัฐสภาไม่เกิน 45 คน พิจารณาสมาชิกเสนอคำแปรญัตติ และสภาพิจารณาเรียงตามมาตราและการลงมติในวาระที่ 2 นี้ ให้ถือเอา เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (ไม่ใช่กึ่งหนึ่งแต่ใช้เสียงข้างมาก)

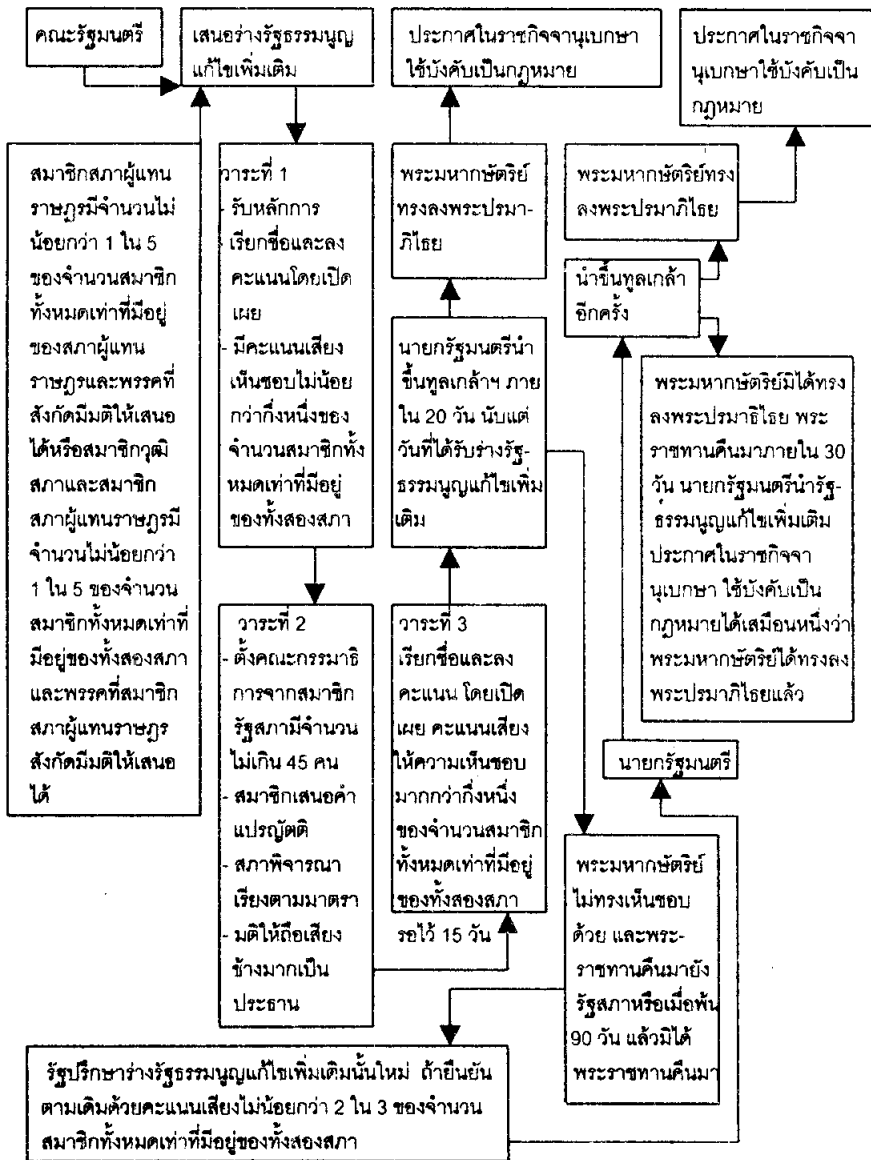
4. รอไว้ 15 วัน ก่อนพิจารณาวาระที่ 3

5. วาระที่ 3

เมื่อรอไว้ครบ 15 วันแล้วให้นำมาพิจารณาวาระที่ 3 คือการลงมติ โดยการเรียกชื่อลงคะแนนอย่างเปิดเผย การลงมติให้ใช้เสียง เกินกว่ากึ่งหนึ่งของทั้งสองสภา

6. เมื่อลงมติผ่านวาระที่ 3 แล้ว นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
7. พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
8. ประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (การประมุขแห่งราชอาณาจักร)

บทเฉพาะกาล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ (มาตรา 6) ฉะนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญประกาศใช้บทบัญญัติใดหรือกฎหมายใดที่ขัดกับรัฐธรรมนูญจะใช้บังคับไม่ได้ อีกทั้งหลักการที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญเก่าก็นำมาปฏิบัติไม่ได้ จะต้องใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่

ข้อยกเว้น

เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้จะต้องเปลี่ยนแปลง กระบวนการหลายอย่างในทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งองค์การใช้อำนาจต่าง ๆ ด้วย และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในการเปลี่ยนแปลง จึงได้ร่างข้อยกเว้นบางประการไว้จนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง จึงจะใช้หลักการในรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่นี้ เช่น คณะองคมนตรี (มาตรา 314) สภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 315) วุฒิสภา (มาตรา 315) เป็นต้น

คำสั่ง

เป็นบทบัญญัติที่สั่งให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา เช่น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323) หรือการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี เป็นต้น

ข้อห้าม

ห้ามกระทำการบางอย่างตามบทบัญญัติในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ในมาตรา 323 ห้ามยุบสภาผู้แทนราษฎร ถ้ายังร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง คณะกรรมการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และวุฒิสมาชิก ยังไม่เสร็จตามกำหนด บทเฉพาะการอาจเป็นข้อยกเว้นหรือคำสั่งหรือข้อห้ามที่บัญญัติไว้ใช้เฉพาะในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อถึงเวลาตามบทบัญญัติแล้วบทเฉพาะการก็จะเลิกใช้ไปโดยสภาพ